

Pledoarii pentru democrație

Radu Carp

O lumină în întuneric: democrație, stat de drept și drepturile omului într-o lume în schimbare

Editura Ceatea de Scaun, Târgoviște, 2020, 297 p.

După cum ne avertizează autorul încă din introducere, cartea reunește mai multe articole publicate în perioada august 2017-martie 2020 în diferite reviste de specialitate, contribuțiile gravitând în jurul următoarelor teme: „democrația și pericolul populismului, statul de drept, minoritățile naționale, drepturile omului, religia în spațiul public, guvernarea europeană, sistemele politice naționale, relațiile internaționale” (p. 8). Plecând de la ideea politologilor Ivan Krastev și Stephen Holmes, potrivit căreia victoria Occidentului în Războiul Rece a marcat nu doar înfrângerea comunismului, ci și un pas înapoi pentru proiectul liberal, dispariția competiției ducând la o

debusolare a liberalismului și la „apariția unei lumi în care nu există niciun centru de putere politică, economică sau militară care ar putea să se impună la nivel global”, Radu Carp nu își propune nici să contrazică și nici să vină cu noi argumente în favoarea acestei teze, ci intenționează doar să arate că, în pofida unor consolidări ale unor regimuri autoritariste, „Democrația, statul de drept, drepturile omului fac obiectul dezbaterilor publice, iar însăși existența acestor dezbateri (acolo unde sunt permise) este o dovadă a faptului că singurul sistem care poate asigura libera exprimare simultană a ideilor pro și contra este cel democratic” (p. 8).

În prima parte a volumului „Starea actuală a democrației”, autorul pornește de la vechea discuție pe tema dihotomiei stânga-dreapta în politică. În opinia sa, această pereche invocată în demersurile explicative ale politicii este una perenă, chiar dacă mereu contestată. Ei i s-a mai adăugat una: suveranitate-globalizare. Atât criza economică, cât și cea a migranților au dus la apariția partidelor populiste, atât de dreapta, cât și de stânga. Migrația electoratului partidelor clasice spre cele populiste va duce treptat la adaptarea partidelor clasice la noua situație. Astfel, cu timpul, clivajul globalizare-suverna

nism va fi absorbit în clivajul stânga-dreapta. Un pericol care pândește democrația este neîncrederea în clasa politică, ce se răsfrânge spre sistem, motiv pentru care a crescut aderența față de partide populiste, anti-sistem. Presa este vinovată într-o însemnată măsură de acest lucru. Există remedii pentru această situație: politicienii să-și recapete încrederea în democrație, o presă nepartizantă, opțiunea pentru competiția onestă și independența justiției.

În a doua parte, „Protecția minorităților naționale, democrația și statul de drept”, politologul pleacă de la constatarea că sunt minorități loiale (de exemplu, cea germană) și minorități neloiale statului în care trăiesc (de exemplu, cea maghiară). Frământările identitare din Europa subminează proiectul cetățeniei europene pe care UE îl contruiește de peste trei decenii. Problema nu o constituie gestionarea doar a raportului dintre majoritate și minoritate, ci a tuturor clivajelor existente. Din păcate, nici textele constituționale nu conțin o viziune asupra modului de gestionare a unor astfel de probleme. Și legislația europeană este deficitară în problema minorităților, singura definiție a minorităților fiind în Recomandarea 1201/1993 a Consiliului Europei.

În partea a treia, intitulată „Context politic național, populism, democrație și stat de drept în Europa”, Radu Carp prezintă modulele în care a fost afectată independența justiției în Polonia, după modelul Ungariei, și reacția Comisiei

Europene față de acțiunile politice nocive democrației. Situația dificilă în care se află instituțiile europene este generată de faptul că PiS, partidul aflat la guvernare în Polonia, dorește tocmai măsuri dure din partea UE pentru a-și legitima acțiunile ca apărătoare ale suveranității. Soluția rămâne dialogul între Bruxelles și guvernul polonez, precum și condiționarea accesului la fondurile europene de respectarea statului de drept. O altă problemă analizată este criza catalană, întrucât succesul în obținerea independenței Cataloniei ar fi fost un precedent periculos pentru stabilitatea statelor europene. Problema este inexistența unui mecanism european de rezolvare a unor astfel de diferende. În această parte, mai sunt analizate: alegerile din Austria, care au dovedit o criză a social-democrației; ascensiunea partidelor populiste în țările Grupului de la Vișegrad; ascensiunea populismului în Italia, care a dus la situația cooperării între partidul populist de dreapta cu cel populist de stânga; reconfigurările politice din Suedia; mișcarea „vestelor galbene” din Franța; asaltul asupra instituțiilor democratice din Slovacia; alegerea primarilor în România dintr-un tur sau din două și posibilitatea unificării Irlandei.

În a patra parte, intitulată „Democrația românească – practici interne, provocări externe”, sunt reunite articole ce analizează: rolul Regelui Mihai în istoria României și destinul exemplar al Principesei Margareta; spinoasa problemă a mu

tării capitalei Israelului la Ierusalim și poziționarea României în această chestiune; conceptul de „înaltă trădare” din dreptul constituțional românesc; independența justiției din România; conceptul de „Bazin Carpatic” despre care vorbește în ultimul timp Victor Orban și locul său în proiectul Europei Centrale; descentralizarea și regionalizarea în istoria României moderne și contemporane; deținerea președinției Consiliului UE de către România; referendumul pe justiție și problema reprezentării diasporei.

A cincea parte se intitulează „Evoluții politice în Republica Moldova” și conține articole pe următoarele teme: alegerile parțiale locale din Republica Moldova din 2018; câștigarea Primăriei Chișinău de către Andrei Năstase; invalidarea alegerilor pentru Primăria Chișinău care, în opinia autorului, a fost decisă la București; alegerile parlamentare din 2019; influența Rusiei în Republica Moldova și căderea guvernului Maia Sandu din noiembrie 2019.

Partea a șasea se intitulează „Vecinătatea estică – europenizare și (de)democratizare” și însumează articole despre: soarta minorității românești din Ucraina, aflată pe cale de dispariție, prin eliminarea studierii limbii române; mizele summit-ului Parteneriatului Estic de la Bruxelles, din 2017, pentru Republica Moldova și Ucraina; diferendul dintre Ucraina și Federația Rusă; implicațiile vizitei la Moscova a unei delegații române condusă de Adrian Năstase, în martie

2018; victoria în alegeri a președintelui populist Zelensky; cooperarea la Marea Neagră, o oportunitatea insuficient exploatată; mizele lui Putin în modificarea Constituției Federației Ruse.

În partea a șaptea, intitulată „Religia în spațiul public și contextul național/internațional”, sunt reunite analize despre: vizita Patriarhului Chiril la București și rezolvarea ecuației teologico-politice a Basarabiei; referendumul despre redefinirea căsătoriei din România, ca și confruntare între grupările religioase și cele seculare; conflictul dintre Patriarhia Ecumenică și Biserica Ortodoxă Rusă pe tema autocefaliei Bisericii Ortodoxe Ucrainene; nevoia experienței religioase a naturii umane și consecințele legii libertăților religioase din Muntenegru în relațiile dintre această țară și Serbia.

În partea a opta, intitulată „Guvernanța europeană, statul de drept și europenizarea politicii naționale”, politologul a reunit articole despre: poziționarea României în Politica Europeană de Securitate și Cooperare Permanentă; clivajul apărut în Europa pe tema migrației; poziționarea României în dezbaterile pe tema bugetului UE; condiționarea alocării fondurilor europene de respectarea principiilor statului de drept; reasezările politice după alegerile parlamentare din UE; abandonarea procedurii *spitzenkandidat* în desemnarea președintelui Comisiei Europene, miza alegerilor parlamentare europene din 2019; succesul referendumului pe tema justiției din România;

noul mecanism de protecție a statului
de drept la nivel european; situația
politică din Balcanii de Vest și spe

cificul alegerilor parlamentare europene din 2019.

Ultima parte, „Democrație, autoritarism și drepturile omului în contextul relațiilor internaționale”, reunește articole pe următoarele subiecte: sancțiunile SUA la adresa Federației Ruse și a partenerilor săi comerciali; necesitatea unor reacții ferme față de totalitarismul comunist și de autoritarismul socialist; involuția democrației din Turcia; problemele reconcilierii de după Statul Islamic; pericolul ce pândește independența justiției din Hong Kong; împărțirea *de facto* a Kurdistanului

sirian; îndoctrinarea și represiunile asupra uigurilor și conflictul dintre SUA și Iran.

Indiferent de specificul subiectelor abordate, de situarea lor națională, regională sau internațională, ideea prezentă în toate este aceea a democrației ca unică soluție a problemelor politice. Fiecare analiză este o pledoarie pentru democrație, cu tot ceea ce presupune ea: stat de drept, apărarea drepturilor omului și echilibrul al puterilor.

Silvia BOCANCEA